

— Տուր ինձի, ու Տէր, ոյժ եւ փառութիւն,
Քալել անվարան, ինչպէս ուխտաւոր,
Իր երազներու համբէն լուսաւոր,
Որուն փոյթը չէ վէրքերն իր բոլոր:
Քալել անվարան, կամփով անայլայլ,
Ջաւակ մը ինչպէս կը դառնայ իր տուն,
Հնազանդ իր հօր, գլխերածամուն,
Երբ նոյնիսկ մութ է եւ անհետ համբան,
Ինչպէս է հիմա:

Ինձի կը թրւի թէ վերջին առունն
Ու վերջին պայֆարն է այս վնոական.
Արեալոյն հեռուն դեռ կը յամենայ,
Եւ իր ոտքերուն վրայ վարդագոյն,
Կայ բացուող օրուան մեղքերն ու արիւն:

ՎՏԱՐԱՆԴԻ

ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՆ

ՂՕՂԱՆՋ ԱՄԱՌՆՕՐԵԱՅ

Եւ որեւէ երգը՝
Այնքեղ էր հիմա եւ Կոմիտասը:

Նա, որ դեռ երեկ,
Իբրեւ մի ձայնեղ երգիչ—սիրացու,
Երգչախմբի մեջ վսեմ մենեղ էր միայն տա-
րածում

Ու լսարանում հեզ պատասխանում սերտովի
դասը, —

Հիմա դարձել էր խմբավար վանքի,
Դարձել էր հիմա երգի դասաւան:

Թեքեւանում էր երբ աշխատանքից,
Ծառայութիւնից օձիքն ազատում,
Հեռանում էր նա խուցից ու վանքից,
Գնում էր այնտեղ, ուր երգն էր հնչում:

Իսկ նա հնչում էր ամենուր ու մի՛տ,
Ամենուր ու մի՛տ —
Ուր հայն էր օճչում:

... Ինչպէս տղիկն է յանկարծ հարսնանում՝

Գարունն էլ այդպէս դառնում է ամառ.
Համբարձման օտը պաղ հովն է տանում
Ու սեղ է բանում,
Որ գայ վարդավառ:

Քանի չեն թռնել կտրեւառաս խոտեր,
Կանաչ ու ծաղիկ,
Գերանդիներն են սրում—բքանում,
Եւ ծլարձակման յաղթ օրհնէի դէմ
Կարն յաղթանակ է վերսին տանում
Ողին խոտադի:

Բայց քիչ առաջուայ մարտում կատաղի
Իւրաքանչիւր մի անգութ մարտիկ՝
Հիմա տարդի
Նոյն զլամարդիկ

Ասես գրութեան եղբայր են դառնում՝
Իրենց աւետալ գոհերին առնում
Իրենց իսկ ուսին, իրենց շալակին,
Խնամով դարսում սայլ—պատարակին,
Ջորուն են բառնում
Կամ աւանակին, —

Եւ մեռած խոտեր, ծաղկունք մահացող,
Գերեզմանի տեղ մտազ են զախս,
Որ այնտեղ դառնան բոլորի պանածոյ:

Շողը, որ մինչ այդ հիւր եր ցանկալի,
Անհետացնէ դառնում է ասնեք
Ու կռուացքնում կնկան ու մարդուն:
Անբոյ վառում են արօտ ու հանդեր,
Արծաթ է հալում վաղուհաս գարին,

Այնինչ հաճարի,
Ցորենի արտում

Հասկերը հասուն,
Հասկերը հոսուն,

Իւրաքանչիւր մի հեռ լեզու,
Զլում են վերել, կարծես քէ ուզում
Մօտիկ երկնի կապուտակ ծովից

Զովուքին ըմպել, —
Բա չէ՝ մի՛ կ'ըմպե՛ս, —

Զեն ըմպում սակայն,

Այլ միայն լիզում

Եւ անմիջապէս փառում են լեզուն,
Երբ հոսկանում են բուսական խելով,
Որ մինչեւ անգամ երկինքը ծախ
Նո՛յնպէս կապտել է անյազ ծառաւից ...

Ամառուայ շողը այնպէս է կիզում,

Որ արեւի տակ —

Թեկուզ անկրակ —

Երբ ուզում ես՝ ժելատին տապակիր,
Անհետացնում են լներ ու լնակ,
Դառնում են կարծես կապոյտ ապակի,

Մինչդեռ նրանց տեղ

Ողն է ծփծփում այիփով հրէ,

Եւ օդի հետ էլ երգն է այիփում.

— Հո՛վ արէք, սարե՛ր ...

Սարերը սակայն

Հովը պահում են հօտերի համար եւ սար.

Որ գիւղը թողած՝ [Լորենքի,

Սար են բարձրանում:

Պղնձի նման հողն է կարծրանում

Ու երգն էլ հիմա

Աղօթքի նման՝

Երկինք է թռչում,

Ամպերին կառչում.

— Մի՛ թի՛չ զո՛վ արէք ...

Ամպերը սակայն ինչպէ՛ս զով անեն
Եւ ինչպէ՛ս անձրեւ թափեն, ծով անեն,
Երբ բովանդակ երկնակամարին

Դեպի համար էլ ամպիկ չի ճարի
Ո՛չ մի աշխարհ — հունարով հեկխ:

Եւ առաստաճի ոգին է կրկին

Տիրում ամենին:

Գիւղացիները, զգամադ քէ կին,
Հաւ — ախորի պէս զարթնում են հիմա
Դիւերը դեռ կէս եւ ոչ քէ ծեղին
Եւ, ախորների — հաւերի նման,
Իրիկնանալիս՝ դեռ հացը բերնում՝
Զեն քառում, օ, չէ՛:

Յոյնած ու դադրած

Ոչ քէ բնում են,

Այլ կարծես մեռնում —

Իրենց խելսեան անկողիններին,

Եւ կիսամուքով,

Վերսին բռնեն

Նոյն առաստաճի

Վառվառն պոչը

Ու նորից խառնեն

Հրդեհին ծեղի,

Իրենց աչքերի հեղալա բոցը,

Եւ որ ֆրանքի շիրք ծորացող

Անվերջ տեկուղ — անվերջ կորացող

Իրենց քիկունքին վազի մանեման՝

Համբան կորցրած մրջինի նման:

Զե՛ որ ամառուայ նոնոն շողին

Մի բուռ ասկի է ամեն կորած օր.

Մարդիկ կ'ուզէին նոյնիսկ դիակի

Զեռքը տալ կորը բաճ ու քիտիկ,

Որ զնա բանի,

Առաստաճն անի:

Եւ առաստում են փափ — ֆրանք մեծ,

Աչքերը յոյսից ու երազից քաց,

Ու հետն էլ երգում,

— Սարե՛ր ջան, սարե՛ր ... —

Հովից են երգում,

Զովից են երգում,

Որ շող ու օտից տուտ չբեղարեն:

Իսկ օո՛գը, օա՛քը ...

Թո՛ղ որ շներ՝

Բները մեծ,

Շողից շնչապառ՝ լեզուն դուռն գցեն —

Իրենց կաս — կարմիր, բոցանել լեզուն, —

Կարծես սխալմամբ կրակ են կրծել

Եւ հիմա, իզո՛ւր,

Ես տալ են ուզում ...

Շուրի սիրահար դդումներ ցնփոր
թո՛ղ որ թխսի պէս նորից ես ջանեն
Փարթամ թելերը իրենց թաղերի
եւ հեներն իրենց հեները գցած՝
Զափառի վրայ արեւկող հանեն,
Քառեն էլվանի փայտէ հաղերին ...

Աւրիւսի աչիւն խիստ ծիծաղելի
Արեւածողիկի մի պուճուր գնդիկ
Կապկելով հսկայ մեր երկրագնդին՝
Երկրագնդի պէս ծանրօրէն ու լուրջ
Թո՛ղ որ պսուռի՝
Ինչպէս արեւի,
Անպէս էլ նաեւ իր առանցքի շուրջ՝
Անցարժ պահելով ծաղկաշեւերի
Դիրքը նախնական,
Մոռացած սակայն,
Որ դա երեւի
Ոչ թէ՛ սեփական հունարն է որ կայ,
Այլ ... քանի որ իսպառ բացակայութիւն ...
Թող որ շուրջ իբր չարամօրէն
Մարդկանց խելոգելու մահափորձ անի,
Եւ շուրջ ու շուրջ ջան վկայութիւն, —
Միեւնոյնը չէ՞ գիւղացու համար,
Թէ նա մեռնի՝ էլ՝
Պիտի գործ անի,
Քանի որ
Ամա՛ռ, ամա՛ռ է, ամա՛ռ ...

Խեղճ այրի կնոջ անձեփ-անցուղ ճանիքի
նման՝
Այգիների մէջ հասած պտուղն է անվերջ կար-
Պիտի հաւաքել — փռել ճանիքին չկըքում,
Շէկ ծիրանները՝
Մանրակոտորակ արեւների պէս,
Սեւ սալորները՝
Եզան աչքերի միամիտ փայլով,
Եւ կորիզահան դեղին դեղձերը՝
Անանուն ծաղկի փերթերի նման:

Սալլը բռնաբարձ՝
Մանր խճերից խլուկ նռնալով՝
Անիւկ կունդից իր մատուած սունու
Քիթն է մէկ հանում
Ու մէկ ես ջանում
Այուրի փոշում — լորձուկի նման —
Մազուք ծորալով:

Իսկ ջառջանների սեպերը երկար,
Քար ասամները գիշարիչ կամի —
Պամի՛ հա ծամի՛ —
Հաւանն են ծամում, հաւանը ոսկէ,
Որ չուզենալով դարմանը խառնել
Մոռու գործնի արեւահամին՝
Մի բան է տեսնում —
Էրանի քամի՛.
— Սարերը ջան, սարերը,
Մի թի՛ հո՛վ արէ՛ք ...
Իսկ քամին
Կարծես մարդու գնացած աղջիկ է դարձել —
Քանի՛ ամիս է՝ հորանց չի գալիս,
Իսկ եթէ եկաւ՝
Զի՛ ուզի գնալ ...

Մզելն է թառում պատահած տեղում
Եւ ամեն ինչի,
Մինչեւ իսկ վանճուր կիսաբաց ննջող
Անտուածաշնչին.
— Մեղա՛յ քեզ ...
Աստուած բարի՛ն կատարի:

Իսկ բարին՝
Թառած դեզի կատարին,
Պիտի պարսերն է շեղծերից խում.
Իսկ բարին՝
Մալուած գորեն-գարու հետ
Փայտէ ամբարի գոճով է խռում:
Մեծ կարամները
Պոչ յորանջում են դասարկ մառանում,
Բայց ոչի՛նչ —
Արդէն խաղողի վազն է կրկին մայրանում.
Ճուր, ծոցի պէս, ուռչում է հիւրից
Եւ՝ օգոստոսեան եռացած օդից
Ու խելպոյ ջորից
Շնչահոտ արդէն՝
Մի պահ գրկուելով աբուռ — ամօրից,
Անգգուօրէն կոճակն է բացում
Զմրուխտ քփերի. —
Հե՛րն էլ անիծած.
— Ի՞նչ անեմ, աղէ՛՛,
Արեւն ինձ կ'երթ' ...

ՊԱՐՈՅՐ ՍԵՒԱԿ